

Mező Gábor
A sajtó megszállása

Mező Gábor

A sajtó megszállása

Besúgók

Századvég Kiadó, 2024

Budapest

© Századvég Kiadó, 2024
Felelős kiadó: Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány
Szerkesztő: P. Kovács Kitti
Korrektor: Takács Emma
Borítóterv: Albert Anna
Tipográfia és tördelés: Fodor Gábor
Nyomdai munkálatok: Prime Rate Kft.

ISBN 978-615-6436-50-4

Tartalom

Bevezetés	7
I. Családi ügyek	11
II. Rendteremtés	19
III. A kigyó	31
IV. Levedli	37
V. A bőrét	43
VI. A kitüntetett	47
VII. Séta Budapesten	61
VIII. „Rajim”, a kriptokommunista	65
IX. A pókháló	77
X. A légypapír	87
XI. Harminc ezüst	93
XII. Célkeresztben: Mindszenty	103
XIII. Ejtőernyős	111
XIV. Bécsi besúgók	121
XV. Tücsök	127
XVI. És bogár	141
XVII. „Cole Michael”	153
XVIII. A papa levele	163
XIX. A társutas	175

XX. Sztárigazolás	183
XXI. Írógépes verőember bérelhető	191
XXII. A sötétség mélyén	201
XXIII. Embernek maradni	209
XXIV. Szétszakadt ajkak	217
XXV. Az író-őrnagy	223
XXVI. Lemorzsolts emberek	237
XXVII. Ügynöki színjáték	249
XXVIII. Az elégett asszony	259
XXIX. Az esszéista	267
XXX. Propagandisták	273
XXXI. Dinasztiák	281
XXXII. És Bochkor megdőbönt	287
XXXIII. Cinkelt lapok	295
XXXIV. A kívülálló	303
XXXV. Gyilkos tréfa	307
Jegyzetek	315
Névmutató	330

Bevezetés

Ez a könyv *A sajtó megszállásának* első része, de nem véletlenül kapta végül a *Besúgók* alcímet. Bár a páros kötetben – amelyet témáját tekintve kiegészít első oknyomozó művem, *A média lenyúlásának titkos története*¹ – 1945-től egészen a rendszerváltoztatásig, illetve a médiaháborúig is eljutok majd, valahogy ketté kellett szednem az így is meghúzott hatalmas anyagot. A rákosista hatalomátvételt fókuszáltan a második részben mutatom be, ahol azokra az újságírókra koncentrálok, akik már a Kádár-rezsim idején bevetve dolgoztak, leginkább külföldön. Természetesen nem mindegyikük volt klasszikus értelemben vett besúgó, az állambiztonság társadalmi és hivatalos kapcsolataira, illetve az MNVK-2 jóval szabadabban mozgó embereire sem használhatjuk ezt a meghatározást. Ráadásul minden ügynökportré más és más, ha valamit nem szabad egy kalap alá venni, egy dobozba csomagolni, akkor ezeket az embereket, történeteket.

A kádári sajtóban számtalan téglá dolgozott. Aki megélt a rendszerváltoztatást, illetve nem vonult nyugdíjba, az általában át is mentette magát, mintha egy láthatatlan kéz rákattintott volna a „mentés másként” lehetőségére. Ennek hatása világosan látszott a '90-es években kitört médiaháborúban, amikor két oldalról (bár teljesen eltérő létszámú és felszereltségű hadseregekkel) egymást lövöldözték a rovott múltú sajtómunkatársak, egy dologban – hallgatólagosan – többé-kevésbé egyetértve: az igazán kényes történetek, titkok maradjanak csak a szőnyeg alatt. Korábbi publikációimban számtalan újságíró-ügynökről, titkos munkatársról írtam, és

természetesen rengeteg olyan mellékszereplőről, akiről vagy nem bizonyítható, hogy be volt szervezve, vagy beszerzése vélelmezhetően nem is történt meg. Mondjuk azért, mert az említett katonai hírszerzéshez (katonai felderítésnek is nevezik), az MNVK-2-höz sorolták (mint Aczél Endrét vagy Hajdú Jánost, hogy két ismertebb embert említsek),² vagy azért, mert olyan megbízhatónak számított, esetleg olyan okos volt, hogy még a szolgálatok megkeresését is el tudta háritani. Látni fogunk ilyet is bőséggel.

Most belegondolva több ügynök-újságíró története is eszembe ötlük egyszerre. Például azé a Molnár Gál Péter kritikusé, aki provokatív és másokat is besározó *Coming out* című könyvében maga is írt a beszerzéséről. Persze azt követően, hogy lebukott. Bocsánatot nem kért. De Esterházy Péter apjának története is érdekes. Számomra azért is, mert Esterházy *Javított kiadásában* talákoztam először ezzel az egész ügynök-kérdéssel. Legalábbis akkor érintett meg első alkalommal ez a romlás. Hogy itt valami olyan rothadás volt és maradt bennünk, amelyről kétségtelenül szólni kell. Olvastam az alapregényt, a *Harmonia caelestis*, összességében szórakoztatott, mégis az azt követő „helyreigazítás”, a *Javított kiadás* tetszett igazán. Emlékszem, édesanyámékkal nyaraltunk Horvátországban, mindkét olvasmányt elvittük magunkkal, el is olvastam őket a tengerparton, illetve este a szobámban. F fiatal voltam, sokat röhögtem azon, hogy Esterházy milyen alpári, mennyit káromkodik, de azért felfogtam az egész történet tragédiáját. Az apamítosz szétporladását. Ma már kevéssé szórakoztat (szomorúan olvastam nemrég újra egy nyári vonatút alatt), de akkor azt éreztem, hogy végre egy emberi, szókimondó Esterházy-szövegre találtam. Esterházyval amúgy is az volt a legjelentősebb problémám, hogy mindig hiányoltam tőle a történetet, nem igazán értettem, mit akar elmondani azon túl, hogy nagyon művelt és nagyon jól ír. Itt végre világos volt. Hőséről, a gyermek apjáról kiderült, hogy évtizedekig jelentett. A *Javított kiadást* valójában egy dühös, magára hagyott fiú írta.

A siker (ahogyan a *Harmonia* esetében) prognosztizálva volt, hiszen EP is beletartozott abba az irodalmi elitcsapatba, amely mögött végig ott állt a teljes magyar média. Már a '70-es, '80-as évektől. Nem mondom, hogy esetében érdemtelenül. Aki ebbe a körbe belépett, illetve beléphetett, annak nem a reménnyel kellett felhagynia, hanem a megélhetési gondokkal. Esterházyt kétségtelenül befogadták, örök időre „zseniális író” lett, ösztöndíjakkal, német fordításokkal, fesztiválokkal, baráti méltatásokkal, méltató kritikákkal megtámogatva. A '90-es évek cikkeit ismerve pontosan látni: ha valaki nem állt be a hozsannázók sorába, az a „baráti” – azaz „független” és „demokratikus” – sajtó szerint nagyjából parlagi, ősmagyar, tulok, esetleg turulivadék, de minimum MDF-szimpatizáns lehetett, aki egyszerűen nem érti a magas, igazán európai művészetet.

Hogy ez miért alakult így, valamelyest megválaszolja ez, illetve a többi könyvem.

Engem mindig foglalkoztatott egy kérdés: vajon hány rajongó, illetve vásárló olvasta el valójában ezeket a könyveket? Vagy hányan értették, miről szólnak? És hányan vették meg csak azért, hogy feltehessék a könyvespolcra mondjuk a *Harmonia caelestis*, ezzel is bizonyítva vendégeik és ismerőseik előtt, hogy igazán európaiak? Hány olvasó, vásárló adta fel titokban Spiró remek, de igen nehezen befogadható *Fogságát*? S hányan büszkélkedtek azzal, hogy birtokolják? Ha azt gondoljuk, hogy ez csak nálunk érdekes felvetés, akkor jó szívvel ajánlom Thomas Bernhard *Irtását*. Ez a kegyetlen, leszámolásnak is tekinthető regény a bécsi értelmiségi-művészi elitről szól, amely ugyanolyan belterjes volt, akár a miénk. Az elénk libbenő osztrák sznoboknak, jól tartott, saját kényelmükbe beleszerető életművészeknek megvannak a budapesti párdarabjai is. Csak a neveket kell kicserélni. Ülünk hát be a füles fotelbe, és figyeljünk, ki figyel meg minket arra figyelve, hogy nehogymegfigyeljünk másokat!

I.

Családi ügyek

„Mért nem Mészöly vagy Nádas apja besúgó, sokkal pontosabban le tudnák írni az egészet” – fakadt ki Esterházy Péter a *Ja-vított* kiadásban.³ A kérdésre könnyű válaszolni: Nádas László esetében a kérdésfelvetés is a semmibe lóg, ő a kommunista diktatúra hű elvtársa volt. Őt ugyan nem kellett beszervezni. Nem véletlen, hogy éppen a nemesi származású, történelmi családból származó Esterházy Mátyást „ütötték be”. Más íróinknak más sors jutott. Vegyük csak Nádas, Spiró Györgyöt és Vámos Miklóst.

Vámos apja éppenséggel Rajk László titkára volt, ennek ismeretében nem is meglepő, hogy az író fiatalon a szélsőbaloldali *Gerilla* nevű propagandabanda énekeseként dalolt. Számomra a legemlékezetesebb számuk *A disszidensek* volt, amellyel – a legprimitívebb „sasjózsis” csasztuskák előképeként – lejáratták a hazájukat kényszerből elhagyó magyarokat. A szövegíró a maoistából demokratává változott – a ’80-as években sok hasznos, bátor ügyben részt vevő – Haraszti Miklós volt.⁴

*„Ki a Tisza vizét itta,
Benzint ereszt abba vissza.
Hadd higgyék a falujában,
Hogy hentereg valutában.
Minél inkább hazafiak,
Annál jobbak az anyagiak,
Boston, Melbourne, Aranypart,
Aki magyar, velünk tart.”*

Ezt énekelte Vámos még Tiborként (a *Munkásőr* című újságnak annyira tetszett, hogy publikálta is,⁵ elképzelem a sok bamburnyákat, ahogyan a tábortűz mellett dalolják). Azután – a kommunista mozgalomban a név eldobható eszköz csupán – Miklós lett belőle. Talán éppen az együttes miatt. A *Néphadseregnek* 1984-ben (csak nekem furcsa, hogy még akkor is egy erőszakszervezet lapjának nyilatkozott?) így beszélt erről: „A névváltoztatás szükségszerű volt. Mint együttesi tag eléggé híres voltam, s nem akartam, hogy zenészi pályafutásomat az íróival hasonlítgassák. Esetleg azt mondanák, hogy egész jó novellákat írok, de nem tudom a G-dúrt. Vagy egészen jól gitározom, de miért kell prózáirói kalandokba bocsátkoznom.”^{6, 7}

Visszatekintve azért csak kellemetlenek voltak ezek a szélsőséges politikai dalok! És valamiért a családi múltat is javallott volt megmagyarázni: a következő visszaemlékezés szerint csak egy átlagos családról volt szó. Trabanttal.

„Apám, mint tudjuk, 1959-ig marós volt (előtte Rajk László egyik titkára), akkor végre elhelyezkedhetett jogászként. Idős fejjel letette a szakvizsgát, s vezető jogtanácsos lett az újpesti börtgyárban. Ennél fogva nemcsak a fizetése emelkedett, de – a mi családi kasszánkhoz képest – hatalmas prémiumot kapott. Amiből már majdnem kitelt egy használt Trabant. Anyám addig erőzött, míg apám legyintve ráhagyta. Kisvártatva ott is állt a Tünemény utcában. Gatyakék (1966).”⁸

Gatyakék. Vámosék egy életet éltek, pöfögtek velünk. Máshol ezt olvashattuk tőle: „Később egy Rajk nevű miniszter [Furcsa megjegyzés, nem igaz?] fölvezényelte Budapestre, gondolom, kevés diplomás akadt a rendőrök között, még kevesebb jogvégett. Idővel Rajk egyik titkára lett a négyből.”⁹

Rajk nem egyszerű miniszter, hanem belügyminiszter volt. Mit tehetett mellette „rendőrként” Vámos Tibor? Forduljunk inkább egy régi irathoz: „Feljegyzés a rendőrség bűnügyi mun-

kájának fejlődéséről 1945 óta.” A tanulmány szerint „a jelentés elkészítésekor dr. Vámos Tibor rendőr-alezredes volt a rendőrhatósági osztály vezetője”. Ez alá tartozott a „kihágási alosztály, internálási alosztály, engedélyügyi alosztály, felügyeleti csoport”.¹⁰

Nem hangzik túl jól. Mennyivel felemelőbb az, ahogyan Vámos emlékezett: „Záróakkord. A háború után Szép Ernő (I.) üvegüzeme folytatta a termelést az államosításig. Akkor annak rendje s módja szerint elvették. Ráadásul a tulajdonost internálták mint burzsoá elemet. A táborbéli beszélőn megsúgta a feleségének, keressen fel Budapesten egy bizonyos Vámos Tibort, vigyen neki egy hízott libát, a mája okvetlenül benne legyen. Az illető ebből fogja tudni, hogy pécsi kapcsolatai közül jelentkezik valaki. És lássunk csudát! Vámos Tibor (ekkoriban Rajk László egyik titkára) kevés vártatva megjelenik az internáló táborban, és kiszabadítja Szép Ernőt. Hogyan? Azt nem mondta el a családalapító Szép Ernő a fiának, így ő sem adhatta tovább az özvegyének. A féltestvérek kapcsolata újabb fejezettel gazdagodhatott volna, csakhogy a Rajk-per után a Szép család (is) félt érintkezni kegyvesztett apámmal. Többé nem találkoztak. Szép Ernő (I.) nemsokára meghalt.”¹¹

Vámos Miklósnál az irodalomkritikusok magasabb polcra helyezik azt a Nádas Pétert, akinek szülei meggyőződéses kommunistákként szolgálták a diktatúrát, ahogyan ezt Nádas családi regényében megírta.¹² Édesanyját végül egy halálos betegség vitte el, apja saját szolgálati pisztolyával lett öngyilkos. Senki sem tette fel a kérdést, hogy honnan lehetett szolgálati fegyvere? Az biztos, hogy testvére – tehát az író nagybátyja, Nádas Endre –ÁVH-s volt.

„Nádas László a Szovjetunió és az akkor átmenetileg baráti Jugoszlávia haditechnikai szempontból is nélkülözhetetlen kommunikációs rendszerének kiépítését szolgáló berendezések jóvátételi szállításán dolgozott. Neki kellett elérni, hogy a külföldi (amerikai, angol) tulajdonban lévő

*cégek ütemesen szállítsák a kért berendezéseket, miközben menjenek is tönkre, hogy annál könnyebb legyen az államosításuk. Hat-hét éves fiának Nádas László aligha beszélt a Standard gyárral kapcsolatos feladatairól, majd a Standard-perről, melyben a vállalat két vezetőjét vádolták hamisan, halálra ítélték és kivégezték őket (a könyvben csak egyikükről esik szó). Mert nemcsak a pártpolitikában, hanem a gazdaságban is voltak terrorpercek, amit rutinszerű eufemizmussal koncepciós pereknek nevez máig a szakirodalom és a közbeszéd.*¹³

*„Vélhetően segített Nádas Endrének az Eötvös út egyik épületének információs technikával történő ellátásában, ahol előbb a még Rajk felügyelte ÁVO kínozta Mindszentyt, később magát Rajkot és a többieket. Közben Nádas Lászlóné humanitárius feladatokon dolgozott: a diktatúra üzeméhez humanisták is kellettek.*¹⁴

Nádas Lászlónét a regény szerint végül ejtették Rákosiék, súlyos beteg lett, meghalt, majd férje is követte. Aki eredetileg a saját gyerekeivel is végezni akart. *„Nádas Péter édesapja, Nádas László 1909-ben született, és 1958. április 15-én hajnalban, hosszas előkészületek után, önkezével vetett véget életének, szolgálati pisztolyával agyonlőtte magát, írt egy búcsúlevelet, s ez az a fél(t)ve őrzött dokumentum, amelyet Nádas, talán kegyeletből és szeméremből, talán megrázó tartalma és intim mivolta miatt nem idéz, csupán szavakat vesz ki belőle és röviden elmondja a tartalmát. [...] A kék légipostai papírra írt búcsúlevelet a gyermek találta meg a temetést megelőző napon a szekrényben az apja ingjei között, amikor megkérték, hogy válassza ki a halottas öltözetét.*¹⁵

*„Állt az alvó öcsém felett a pisztolyával és nem volt képes lelőni. Ezt írta aztán a záradékban: Ha velem kezdi, talán sikerül neki.*¹⁶

Kicsit lépünk most hátrébb, és legyünk egy pillanatra a Nádas-gyerekek. Ez jórészt megemészthetetlen történet. A fiúk nem csupán árván maradtak, de azt is megtudták, hogy apjuk eredetileg őket is meg akarta ölni.

A későbbi író nagynénje, az ismert kommunista káder Aranyosi Magda nevelte. Régi mozgalmi ember, férje Aranyosi Pál „újságíró” a proletárdiktatúra idején a *Vörös Újságnál* dolgozott, majd a bukás után külföldre menekültek. Először természetesen Bécs, azután *„Firenze, Stockholm, Berlin, Párizs”*.¹⁷ A szovjet megszállás után a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének (MNDSZ) egyik megalapítója és a Központi Vezetőség tagja, majd 1946-ban elindította az *Asszonyok* című propagandalapot. *„1949 januárjában saját kérésére a Munkásmozgalmi Intézetbe került”,* ott dolgozott, vagyis hamisított történelmet élete végéig, olyan bomlasztó-felforgatók hagyatékával foglalkozva, mint amilyen mondjuk Alpári Gyula, mozgalmi nevéen Julius volt.¹⁸

Ezzel a háttérrel érthető, ha Nádas kommunistaként indult, azután kiábrándult. Igen jellemző, hogy magának Aczél Györgynek írta meg, hogy nem akar tovább újságíróként dolgozni. *„Nem tartom magam kommunistának, mint ahogy hosszú éveig annak tartottam magam, mert ami a szó mögé került, az számomra már nem megfogható. És nem tartom magam marxistának sem, mint ahogy hosszú éveig annak tartottam magam...”*¹⁹ – írta 1969-ben. Miért nem Nádas apja volt besúgó? – vetette fel Esterházy. Valójában rosszabb volt annál. Annak a diktatúrának dolgozott, amely tönkretette, kitelepítette, kiégeztette, aláírásra kényszerítette az áldozatait.

Spiró György elmondása szerint az ő családja *„kispolgári-kommunista”* volt: *„Apám szakember volt, mérnök és közgazdász, tehát nem funkcionárius. Nagyon sokáig vezető beosztásban dolgozott a Csepel Műveknél. Anyám színésznő volt a harmincas években, aztán amikor megszülettem, már nem ment vissza a pályára, tehát otthon*

színészkedett. Ebből a felállásból összejön a drámaíró, más nem is jön belőle össze, csak ezt akkor én nem tudtam. [...] És filozófus is akartam lenni, filozófiára felvételiztem az egyetemen, húsz ponttal nem vettek föl szerencsére. Darabokat írtam."²⁰

Nem volt „funkcionárius”, fogalmazott Spiró. Nincs kedvünk a meghatározásokon vitatkozni, de sokatmondó az a nekrológ, amivel elbúcsúztatták:

„Spiró Miklós. Ismét elvesztettük egy jóbarátunkat, kiváló munkatársunkat, szerkesztőbizottságunk egyik legaktívabb tagját. Spiró Miklós okleveles gépészmérnök volt, aki a műszaki tudományok és gyakorlati kérdések mellett a szervezési, vezetési, üzemgazdasági problémák megoldásában is kimagasló elméleti tudással és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezett. [...] A nagy feladatok azonban nem akadályozták meg Spiró Miklóst abban, hogy jelentős részt vállaljon társadalmi munkában is. Így – többek között – tagja volt az MTESZ Ügyvezető Elnökségének, titkára az MTESZ Ipargazdasági Bizottságának, vezetőségi tagja az MTA Ipargazdasági Bizottságának és a Magyar Közgazdasági Társaság Ipari Szakosztályának."²¹

Tény, hogy Spiró, Nádas és Vámos apja sem volt besúgó. Esterházy Mátyás igen. A tehetséges, sokra hivatott férfit, a nagyra becsült, történelmi család leszármazottját előbb tönkretette, azután magáévá tette a diktatúra. Kifosztották, kitelepítették, majd erőszakkal beszervezték. '57-től dolgozott az állambiztonságnak. Legnagyobb sikere talán az volt, hogy tökéletes nyelvtudásával egy közepesen ismert laphoz, a *Budapester Rundschau*hoz (BR) került. Jogi és államtudományi doktorátussal. Ha nem ír alá, alkalmasint segédmunkásként éli le az életét.

*Kállai Ferenc színművész és Vámos Miklós író (1972)
Fotó: FORTEPAN / Szalay Zoltán*

II.

Rendteremtés

A *Budapester Rundschau* története elsősorban rendszerszerűségében érdekes. Több évvel ezelőtt írtam már erről az újságról, miután egy sajtóval foglalkozó állambiztonsági gyűjtődossierban rábukkantam az ott véghez vitt „főszerkesztőcsere” történetére. Az ott történetek általánosan is értelmezhetőek.

A kádári sajtóval kapcsolatos első, igazán fontos munkát – vegyük most időrendben, mert másik kötetemben mások mellett Horváth Attila jogtörténészre is sokat hivatkozom majd – Borvendég Zsuzsannától olvastam. Tulajdonképpen ekkor, azt a művet (*Újságírásnak álcázva*)²² olvasva kezdtem valamegyest átlátni a rendszer működését, megkerülhetetlenségét. A lényeg, hogy a Kádár-diktatúrában a sajtót több irányból felügyelték. Kulcsfontosságú ebből a szempontból a Tájékoztatási Hivatal, a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (a ma is létező MÚOSZ), illetve a hírszerzés Press rezidentúrája is, amely tulajdonképpen beépült a MÚOSZ-ba. Olyannyira, hogy még a székházat is közösen használták.

Ezek a szervek, szervezetek, a párt, illetve a minisztériumok sokszor együtt döntöttek el, hogy melyik lapot ki irányítsa, hogyan épüljenek fel a szerkesztőségek, melyik kulcsfontosságú nyugati városból ki tudósíthasson, melyik idegen nyelven megjelenő lapot ki vezesse (az egyre szebb jövő felé), kik dolgozhassanak ott. S bár a Presszel kapcsolatos iratok jelentős részét eltüntethették, illetve megsemmisíthették, maradtak olyan értékes csomagocskák, amelyek az egész működésre rávilágítanak. Ezek közé tartozik annak a rendteremtésnek a dokumentálása, amely a *Budapester Rundschau*nál is meg-

történt. A külön nem jelzett idézetek az ezzel foglalkozó állambiztonsági dossziéból származnak.²³

A Külügyminisztérium a Press rezidentúrával összedolgozva az 1967-ben elindított *BR* élére eredetileg Paál (máshol: Pál) Ferencet nevezte ki, de miután a főszerkesztő 1969 nyarán váratlanul meghalt, átmenetileg Wesselényi Miklós vezette a lapot. Ismerős név ez is, az „árvízi hajós” leszármazottjáról beszélünk, akit egyébként a kémelhárítástól akart átkérni a hírszerzés. Wesselényi viszont komoly hibát vétett, az irányítása alatt megjelent egy olyan írás, amely miatt vissza kellett hívni az újságot. Egészen pontosan publikáltak egy túlságosan szókimondó Günter Grass-interjút.

Az ügyben a *BR* olvasószerkesztőjét, Paulinyi Zoltánt vették elő, akit az állambiztonságnál amúgy is azzal gyanúsítottak, hogy az egyik kiemelt ellenségnek, azaz az NSZK hírszerzésének dolgozik. *„Német szerkesztőség: Olvasószerkesztő: Paulinyi Zoltán. Kiváló szakember. Tisztázatlan múltja, összeférhetetlen, intrikus magatartása, negatív politikai nézetei miatt a lehető legrövidebb idő alatt szabadulni kívánnak tőle. Egyelőre azonban nincs még utódja. / Paulinyit a III/I-2. Osztály, mint nyugatnémet h. gyanús személyt ellenőrzés alatt tartja. Intézkedéseinket össze kell hangolnunk/”* – írták róla.

Paulinyiről többkötetes megfigyelési dossziét vezettek, ebben található az a jegyzőkönyv is, amely megőrökíti a szerkesztőség fegyelmi vizsgálatát.²⁴ Feltűnik egy újabb ismert név: Ungvári Tamás irodalomtörténész. A szögletes zárójelek között található kiegészítő megjegyzések természetesen az enyémekek.

„Idézésre megjelenik Ungvári Tamás [...] a Budapesti Rundschau olvasószerkesztője, aki a [...] következőket adja elő: Két alkalommal is nyilvános szerkesztőségi ülésen szóba kerültek Günther Grass-szal folytatott interjú esetleges közlésének problémái. Ezeket a szerkesztőségi üléseken, mivel Wesselényi Miklós mb. [megbízott] főszerkesztő külföldön tartózkodott, én a teljes szerkesztőség előtt

megemlítettem, sőt nyomatékosan hangsúlyoztam, hogy tudomásom szerint mind a Táj. Hivatal [Tájékoztatási Hivatal], mind pedig a Külügyminisztérium nem helyesli hasonló interjú leközlését. Erre Paulinyi kollégám megjegyezte, hogy ezt a Pártközponttal ill. a Külügy sajtóosztályával tisztázza. Az én többszörös szkeptikus kérdéseimre azt a választ adta, hogy ő a cikk közlésére határozott jóváhagyást kapott. A cikket én is és Wesselényi Miklós is egy határozott jóváhagyás értelmében olvastuk el és kurtítottuk meg.”

A kurtítás ellenére belső botrány lett belőle. A külügy sajtó-főosztályánál dolgozó Baló Péter feljegyzésében így fogalmazott: *„A november 28-i 48-as számban nagy meglepetésünkre láttuk, hogy az interjú megjelent. A megjelenés tényén túl az interjú tartalma politikailag is súlyosan kifogásolható. Tulajdonképpen az történt, hogy a lap 48. száma Günter Grass politikai koncepciójának szócsövévé vált [...] a lap terjesztését mind bel-, mind külföldön további intézkedésig leállítottuk. Meggyőződésünk, hogy a lap e száma az NDK-ban hasonló sorsra jutna, mint annak idején a Lukács-interjút tartalmazó két szám, és újabb nehézségeket eredményezne az NDK-val való kapcsolatunkban.”*

A rezsim jobbnak látta magát Balót odaejtőernyőztetni a lap élére. Ő korábban még „Bodrogi” fedőnéven a kémelhárítást (III/II) erősítette, éppen új munkaköre miatt került át a hírszerzéshez (III/I), ahol már „Bajkó”-ként emlegették. A Press rezidentúra vezetője, „Bakos” – azaz Szolnok Péter szigorúan titkos tiszt – 1970 januárjában találkozott Balóval, és az erről készült jelentését februárban adta le.

„1970. január 24-én megbeszélést folytattam Baló Péterrel, a Budapester Rundschau újonnan kinevezett főszerkesztőjével [...] [aki] a szerkesztőség részben azonnali, részben perspektivikus átszervezését, személyi változtatásokat javasolt a KÜM Sajtóosztályának, illetve a Pártközpontnak. Oka: a lap feleslegesen nagy példányszámban, hibás